

CLASSICAL TRIPOS Part I

Monday 12 June 2000 9 to 12

Paper 3

LATIN TRANSLATION

*Translate **all** the passages.*

*Please tie up **each** Section separately.*

The Examiners will give equal weight to each Section.

*Write your **number** (not your name) on the cover-sheet of **each** Section.*

It is important to write good English.

SECTION A

Translate:

A1

MARIUS ASSERTS HIS WORTH AS COMMANDER

bellum me gerere cum Iugurtha iussistis, quam rem nobilitas aegerrume tulit. quaeso, reputate cum animis uostris num id mutare melius sit. si quem ex illo globo nobilitatis ad hoc aut aliud tale negotium mittatis, hominem ueteris prosapiae ac multarum imaginum et nullius stipendi, scilicet ut in tanta re ignarus omnium trepidet, festinet, sumat aliquem ex populo monitorem officii sui. ita plerumque euenit ut quem uos imperare iussistis, is sibi imperatorem alium quaerat. atque ego scio, Quirites, qui postquam consules facti sunt et acta maiorum et Graecorum militaria praecepta legere coeperint: praeposteri homines, nam gerere quam fieri tempore posterius, re atque usu prius est. comparate nunc, Quirites, cum illorum superbia me hominem nouom: quae illi audire aut legere solent, eorum partem uidi, alia egomet gessi; quae illi litteris, ea ego militando didici. nunc uos existumate facta an dicta pluris sint. contemnunt nouitatem meam, ego illorum ignauiam: mihi fortuna, illis probra obiectantur.

SALLUST *Jugurtha* 85 10–15

[TURN OVER

A2

THE CORRUPTION OF BACCHIC RITUAL

tum Hispala originem sacrorum expromit: primo sacrarium id feminarum fuisse, nec quemquam eo uirum admitti solitum. tres in anno dies statos habuisse, quibus interdum Bacchis initiarentur; sacerdotes in uicem matronas creari solitas. Pacullam Anniam Campanam sacerdotem omnia tamquam deum monitu immutasse: nam et uiros eam primam filios suos initiasse, Minium et Herennium Cerrinios, et nocturnum sacrum ex diurno, et pro tribus in anno diebus quinos singulis mensibus dies initiorum fecisse. ex quo in promiscuo sacra sint et permixti uiri feminis et noctis licentia accesserit, nihil ibi facinoris, nihil flagitii praetermissum. plura uirorum inter sese quam feminarum stupra esse; si qui minus patientes dedecoris sint et pigriores ad facinus, pro uictimis immolari. nihil nefas ducere, hanc summam inter eos religionem esse. uiros uelut mente capta cum iactatione fanatica corporis uaticinari; matronas Baccharum habitu crinibus passis cum ardentibus facibus decurrere ad Tiberim, demissasque in aquam faces, quia uiuum sulphur cum calce insit, integra flamma efferre.

LIVY XXXIX 13 8–12

SECTION B

Translate:

B1

SIMO TRIES TO EXPLOIT A QUARREL BETWEEN HIS
SON AND HIS SON'S GIRLFRIEND GLYCERIUM

SI. per te deos oro et nostram amicitiam, Chreme,
quae incepta a paruīs cum aetate adcreuit simul,
perque unicam gnatam tuam et gnatum meum,
quod tibi potestas summa seruandi datur,
ut me adiuues in hac re atque ita uti nuptiae
fuerant futurae, fiant. *CH.* ah ne me obsecra:
quasi hoc te orando a me impetrare oporteat.
alium esse censes nunc me atque olim quom dabam?
si in rem utriusque ut fiant, accersi iube;
sed si ex ea re plus malist quam commodi
utriusque, id oro te in commune ut consulas,
quasi si illa tua sit Pamphilique ego sim pater.
SI. immo ita uolo itaque postulo ut fiat, Chreme,
neque postulem abs te nisi ipsa res moneat. *CH.* quid est?
SI. irae sunt inter Glycerium et gnatum. *CH.* audio.
SI. ita magnae ut sperem posse auelli. *CH.* fabulae!
SI. profecto sic est. *CH.* sic hercle ut dicam tibi:
amantium irae amoris integratio est.
SI. em id te oro ut ante eam, dum tempus datur
dumque eius libido oclusas contumeliis,
priusquam harum scelera et lacrumae confictae dolis
redducunt animum aegrotum ad misericordiam,
uxorem demum.

TERENCE *Andria* 538–560

B2

hunc simul agnoui (neque enim mihi notior alter)
 talibus affata est libera lingua sonis:
 ‘o puer, exilii decepto causa magistro,
 quem fuit utilius non docuisse mihi,
 huc quoque uenisti, pax est ubi tempore nullo
 et coit adstrictis barbarus Hister aquis?
 quae tibi causa uiae, nisi uti mala nostra uideres?
 quae sunt (si nescis) inuidiosa tibi.
 tu mihi dictasti iuuenalia carmina primus,
 apposui senis te duce quinque pedes.
 nec me Maeonio consurgere carmine nec me
 dicere magnorum passus es acta ducum.
 forsitan exiguas, aliquas tamen, arcus et ignes
 ingenii uires comminuere mei.
 namque ego dum canto tua regna tuaeque parentis,
 in nullum mea mens grande uacauit opus.
 nec satis hoc fuerat: stulto quoque carmine feci,
 Artibus ut posses non rudis esse meis.
 pro quibus exilium misero est mihi reddita merces,
 id quoque in extremis et sine pace locis.’

OVID *Ex Ponto* III 3 21–40

B3

PRISCILLA ON HER DEATHBED

iamque cadunt uultus oculisque nouissimus error
 obtunsaque aures, nisi cum uox sola mariti
 noscitur; illum unum media de morte reuersa
 mens uidet, illum aegris circumdat fortiter ulnis
 immotas obuersa genas, nec sole supremo
 lumina sed dulci mauult satiare marito.
 tum sic unanimum moriens solatur amantem:
 ‘pars animae uictura meae, cui linqere possim
 o utinam quos dura mihi rapit Atropos annos,
 parce precor lacrimis, saeue ne concute planctu
 pectora, nec crucia fugientem coniugis umbram.
 linquo equidem thalamos, saluo tamen ordine mortis
 quod prior; exegi longa potiora senecta
 tempora. uidi omni pridem te flore nitentem,
 uidi altae propius propiusque accedere dextrae.
 non in te Fatis, non iam caelestibus ullis
 arbitrium: mecum ista fero’.

STATIUS *Silvae* V 1 170–186